

Unga i karismatiska och evangelikala kyrkor resonerar om sin tro

Greger Andersson, Roland Spjuth och Fredrik Wenell¹
Örebro Teologiska Högskola, Sverige

Abstract

The subject that is examined in this article is how young Christians in Swedish Charismatic and Evangelical churches talk about their faith. The study takes its point of departure in Charles Taylors suggestion that both believers and non-believers in the Western world live in a “secular age” and that this affects the conditions for religious beliefs. Taylors reasoning as well as some American and Swedish studies about young believers are presented in the first part of the article. The main part consist of a presentation of two focus group interviews with young adults. In a final section the interviews are discussed in relation to earlier research. The authors argue that the interviewees emphasize the personal and the authentic, and that it is vital to have “a relation with Jesus”. They refer to, and long for, charismatic experiences but are also searching for a mature faith and an acceptance of “ups and downs” in their spiritual life. Although they shy traditional expressions and admit that they find certain dogmas difficult to understand, their belief offers them a certain “wholeness” in life. They are unhappy about the stereotypes about Christians they encounter in society but want to share their beliefs through testimony and a loving life style. Ethics, in the form of love and tolerance rather than rules, is very important. However, this is a problem not least in relation to issues about homosexuality. Finally, the authors note, that the church, or groups within the church, are salient for these Christians.

Keywords: Young Christians, Scandinavia, Counter narratives, negotiate beliefs, Christian identity.

Introduktion

Ämnet för denna artikel är hur unga kristna i karismatiska och evangelikala församlingar resonerar om tron och trons villkor. Enligt den kanadensiske filosofen Charles Taylor har förutsättningarna för att vara troende i grunden förändrats i det han beskriver som en sekulär tid. Det finns, menar han, "sekulära" antaganden om världen och livet som alla i västerlandet

¹ Studiet har genomförts med stöd från FRIFO och C E Wikströms minnesfond.

delar vare sig man betecknar sig som religiös eller inte. Det går därför inte att vara troende på samma sätt idag som på 1500-talet eller, om vi krymper tidsperspektivet, på samma sätt som för hundra år sedan. Givet detta och liknande resonemang är det av värde att undersöka hur unga kristna förhandlar sin tro i relation till sin samtid.

Det aktuella studiet har sin bakgrund i ett större projekt kring ”skandinavisk låg- och frikyrka i förändring”. I projektet studeras den väckelsekristna traditionen och de förändringar som pågår i rörelser som kan relateras till denna tradition. Dessa rörelser har präglats av en stark tro på Bibeln, en konservativ syn på läran och en betoning av personliga erfarenheter. Samtidigt har dessa miljöer kännetecknats av en kollektiv identitet och en självbild av att särskilja sig från omgivningen. Människor har utmanats att omvända sig från världen och ge sig till en ny gemensam identitet. I vårt studium, där vi avgränsar oss till att studera unga människor i karismatiska och evangelikala baptistförsamlingar, frågar vi oss varför unga människor identifierar sig med dessa miljöer, hur det påverkar deras identitet och hur de förhandlar sin tro och sitt kristna liv.²

Vår analys utgår från antagandet att tron ständigt förhandlas och att detta sker i dialog med såväl den egna traditionen som det omgivande samhället. Vårt förhandlingsbegrepp ligger nära Molly Andrews beskrivning av ”counter-narratives”. Sådana berättelser formas i relation till dominerande tolkningsmönster (”master narratives”).³ Termen ”counter-narratives” syftar inte enbart på att enskilda individer kan uppfatta att vedertagna mönster inte förmår tolka deras erfarenheter utan: ”people who construct personal stories which go against the social grain, do so with a consciousness of being a member of an outside group” (Bamberg 2004:1). Av detta följer att ”counter-narratives” alltid har en ”common meaning”, dvs. att man söker ett slags samförstånd i gruppen och att ”counter-narratives” alltid formuleras i relation till existerande ”master narratives” (2004:2).

I artikeln redovisas två fokusgruppsintervjuer. Utformningen av intervjuerna liksom analyserna och presentationen av våra resultat har skett i dialog med tidigare forskning och teoretiska framställningar som Taylors. Kort sagt söker vi observera tendenser som bekräftar eller överraskar i relation till tidigare forskning. Det handlar alltså både om att pröva tidigare förståelse och om att få ny eller fördjupad förståelse.

I artikeln presenterar vi inledningsvis den tidigare forskning som vi relaterar till i artikeln. Därefter redovisas fokusgruppsintervjuerna. Artikeln avslutas med en diskussion av intervjuerna i ljuset av tidigare forskning.

Tidigare forskning

Den tidigare nämnde Taylor anser att kristendomen i västerlandet förlorat sitt stöd i samhällets institutioner och kulturella föreställningsvärld. Världen har ”avförtrollats” och religion har kommit att knytas till den enskildes personliga överlåtelse och erfarenheter (Taylor 2007: 532). Denna tendens har förstärkts genom den betoning på subjektet och på autenticitet som efter

² För den teoretiska bakgrunden till det större projektet, se diskussionen om ”transformativ identifikation” i Karl-Inge Tangen, 2009.

³ Dessa begrepp är omstridda, framför allt är det oklart vad ”master narratives” betecknar.

1960-talets ungdomsrevolt blivit var mans tolkningsnyckel. Taylor talar om "the culture of authenticity" och förklarar att "each one of us has his/her own way of realizing our humanity, and that it is important to find out and live out one's own, as against surrendering to conformity with a mode imposed on us from outside" (2007: 475). I denna situation har trosövertygelser i hög grad kommit att utvärderas utifrån om de bidrar till subjektets välmående och utveckling ("wholeness"). Taylors beskrivning av den personliga tron utesluter dock inte tillhörigheten till religiösa gemenskaper. Starka gemenskaper kan snarare bli än viktigare för att stödja tron och för att hjälpa enskilda att komma i kontakt med en "större verklighet" i en avförtrollad värld (2007: 516). Men i en period som präglas av "excarnation", där tron allt mer blir en rationell övertygelse, sägs samhällets eller kyrkans olika riter, högtider och traditioner förlora sin betydelse (2007: 288, 544, 614f).

Enligt Taylor har kyrkans intresse för att mobilisera och reformera individer och samhälle i hög grad sammanfallit med samhällets reformintresse och dess förståelse av det goda och rätta. Idag tenderar reformprojektet och uppfattningen om det goda att förklaras som något naturligt och rationellt och man tonar ner dess rötter i kristen tro. Detta knyts till en exklusiv humanism som inte ser några högre värden än det goda livet. Taylor menar dock att en exklusiv humanism, som bara erkänner det immanenta, skapar ett vakuum som kan komma att öka intresset för religion. "There is a generalized sense in our culture that with the eclipse of the transcendent, something may have been lost" (2007:307).

I Taylors beskrivning av vår tid utmanas alla, vare sig de är troende eller icke-troende, både av medvetenheten om andra möjliga uppfattningar och av frågor som pochar på svar och utmanar den egna positionen (Taylor kallar detta för *cross-pressures*). Det har därför blivit svårare att inta en exklusiv syn på tron som fördömer andras personliga val.

Taylors idéhistoriska resonemang bekräftas i stora drag av den omfattande undersökning om amerikanske ungdomars tro som Christian Smith lett. Smith och Melinda Lundquist Denton presenterar resultatet av undersökningen i boken *Soul Searching*. De konstaterar att religion fortfarande spelar en viktig roll för många amerikanska ungdomar: 35 % besöker religiösa sammankomster varje vecka och 25 % säger sig vara "born again". Dessa ungdomar betraktar religion framför allt som den enskildes val: "Religion is presumed to be something that individuals choose and must reaffirm for themselves based on their present and ongoing personal felt needs and preferences" (2010:144). Respondenterna hänvisar således inte till familjens betydelse eller kyrkans tradition när de förklarar sin tro.

Enligt Smith och Denton uppfattar inte de ungdomar de studerat att religionen formulerar speciella, alternativa mål eller syften med livet. Istället betraktas den som en resurs som gör det möjligt att uppnå de mål för personlig utveckling och välmående som är allmänna i samhället. Den organiserade religionen kan därmed sägas syfta till förverkligandet av den amerikanska drömmen (2010:169). Religionen ska göra att man mår bra samtidigt som den ska ge individen kraft att göra gott mot andra (2010:147-148). De båda forskarna beskriver denna syn på religion som *terapeutisk och moralisk*.

Amerikanska tonåringar har en deistisk gudsbild, enligt Smith och Denton. Gud uppfattas alltså inte som en aktiv agent, som på ett påtagligt sätt är närvarande i livet. I stället betraktas Gud som en kraft att göra det goda. På den personliga nivån sägs tron vara eklektisk. Unga

plockar ihop det de uppskattar och det som ger dem mening (2010:169). De båda forskarnas slutsats är att unga amerikaners religion kan beskrivas som ”moralisk och terapeutisk deism”.

I vår studie intresserar vi oss, som vi redan nämnt, för unga kristna i karismatiska och evangelikala miljöer i Sverige. En viktig delfråga är hur dessa unga människors syn på tron förhåller sig till Taylors respektive Smiths och Dentons studier.

I Sverige har tron i karismatiska och evangelikala kyrkor behandlats i en rapport från Institutet för Pentekostala Studier, *Pentekostal barn- och familjeteologi - Rapport från ett forskningsprojekt på IPS 2011-2012 (2012)*. Ett av bidragen i rapporten är skrivet av Stig Öberg. Han ställer frågan varför så många unga vuxna pingstväänner väljer att lämna sina församlingar. Öberg presenterar amerikanska studier och några egna mindre omfattande empiriska undersökningar utifrån vilka han söker identifiera viktiga förklaringar. Han föreslår bland annat att unga tycks lämna församlingar för att de upplevs ge en förenklad bild av tillvaron, och/eller för att det moraliska trycket är stort och gemenskapen för snäv (Öberg 2012:150).

Jessica Moberg gör i *Piety, intimacy and mobility: a case study of charismatic Christianity in present-day Stockholm (2013)* en studie av unga kristna i Stockholm. Hon intresserar sig för hur de söker forma ett karismatiskt kristet habitus i ett senmodernt och pluralistiskt Stockholm. Moberg studerar mikro- och mesonivån, dvs. de kristnas privata liv, deras umgänge med varandra, och sammankomster som hemgrupper och gudstjänster. Hennes perspektiv är etiskt men hon resonerar också med det emiska perspektivet. Moberg menar att samhället präglas av ett sökande efter intimitet och autenticitet, de-traditionalism (hon tycker sig framför allt finna inflyttade frikyrkoungdomar och invandrare i de nya karismatiska församlingarna), konsumism, dvs. att man söker efter miljöer som bäst svarar mot de egna behoven, och av reflexivt tvivel. Hon uppfattar att de unga kristna hon studerar försöker leva ”överlåtna” liv (överlåtelse är ett nyckelord) mitt i det de uppfattar som en fientlig eller oförstående omvärld. För att klara detta behöver de olika typer av stödstrukturer.

Fredrik Wenell har i sin avhandling *Omvändelsens skillnad. En diasporateologisk granskning av frikyrklig ungdomskultur i folkkyrka och folkhem (2015)* undersökt hur synen på omvändelse och etik omförhandlats i vissa frikyrkliga traditioner. Studien anknyter till ett dilemma inom delar av svensk frikyrklighet där man, å ena sidan, hävdar att barn redan tillhör Gud (Franzen, 1991) samtidigt som man, å andra sidan, starkt betonat omvändelsen. Omvändelsen har då inte karaktären av syndernas förlåtelse utan betraktas som en avgörelse, en upplevelse och en kallelse till efterföljelse. Wenell konstaterar att det skett en förskjutning i synen på barn- och ungdomsarbetet och i synen på vad det innebär att vara kristen som medfört en ökad oklarhet kring vad det innebär ”att vara kvar” och ”att lämna” liksom vad som utgör ”skillnaden mellan kyrka och samhälle”.

I en studie av ungdomar i Equmeniakyrkan har etnologen Maria Zackariasson undersökt relationen mellan demokratiskt och religiöst engagemang, *Gemenskapen: deltagande, identitet och religiositet bland unga i Equmenia (2016)*. Zackariasson gör iakttagelser om religiös tro, upplevelser och livsstil. Hon visar bland annat hur hennes informanter resonerar om betydelsen av personliga upplevelser (2016:122-25) och hur ett medlemskap i kyrkan medför vissa förväntningar på hur man bör leva, inte minst i relation till alkohol och sex (2016:136-137).

Ulla Moberg har i en etnografisk studie studerat pingstvänners språk, *Språkbruk och interaktion i en svensk pingstförsamling: en kommunikationsetnografisk studie* (1998). I avhandlingen säger hon t.ex. att de pingstvännerna hon undersöker uppfattar sig som annorlunda och att de antar att andra uppfattar dem på detta sätt. Mobergs undersökningar antyder att pingstvännerna har ett speciellt språkbruk. Detta används dock framför allt i samband med religiösa frågor och studien indikerar att detta språk är på väg att gå förlorat.

Fokusgruppsintervjuerna

Vi har valt fokusgruppsintervjuer som metod eftersom vi intresserar oss för hur deltagarna interagerar med varandra för att uppnå en gemensam förståelse i centrala ämnen. Fokusgrupper öppnar för ett studium av interaktion och förutsätter ett deltagarperspektiv. Metoden har rötter i etnometodologin som, enligt Jacob Cromdal, utgår från antagandet att människor metodiskt strävar efter att göra världen begriplig och att i samtal skapa ”ordning” (Cromdal 2009:41). Yttranden betraktas därför som sociala handlingar. Deltagarna i samtalet tolkar varandras handlingar genom att ta hänsyn till relevanta aspekter av den sociala kontexten och på detta sätt ges handlingar en lokal, dvs. situationsanpassad, innebörd. Som en del av detta meningsskapande tillskriver deltagarna varandra avsikter, kunskaper, tankar och känslor. Dessa tolkningar visas sedan upp i nästa handling, som i sin tur tolkas av en medaktör, som sedan uppvisar sin tolkning i sin responderande handling (Cromdal 2009:49-50).

De två fokusgruppsintervjuer vi redovisar i artikeln genomfördes på olika platser i Sverige. I den ena deltog tre personer, i den andra sju. Två forskare närvarade. Den ena fungerade som samtalsledare medan den andra förde anteckningar. Intervjuerna har sedan transkriberats och analyserats av alla de tre deltagande forskarna tillsammans. Samtalen var semistrukturerade och frågor ställdes om tolkningen av bibeltext, synen på omvändelse och frälsning, det centrala i den kristna tron, hur andra ser på kristna, skillnaden mellan kristna och icke-kristna samt den enskilde kristnes och kyrkans samhällsengagemang.

Intervjun med den mindre gruppen präglades av att deltagarna inte var särskilt bekanta med varandra. Ganska snart kom samtalet därför att följa ett mönster i vilket intervjuaren ställde en fråga som någon av deltagarna besvarade. Intervjuaren bad sedan om förtydliganden på områden där svaret var diffust antingen för att respondenten använde en speciell terminologi, ofta av symbolisk karaktär, eller uttryckte sig svävande. Vid några tillfällen gick respondenterna i dialog med varandra eller återkopplade till och anförde en avvikande uppfattning eller en modifiering av något som en annan respondent eller intervjuaren sagt. I den större gruppen var deltagarna bekanta med varandra och samtalet hade en friare karaktär. Ganska ofta gled deltagarna bort från de frågor som ställts och sökte i stället nå samförstånd i samtal med varandra.

Analysen av fokusgruppsamtalen är av tematisk karaktär och därmed innehållsfokuserad. Att intervjuerna är semistrukturerade innebär att vi med våra frågor påverkat samtalens innehåll. Både i intervjuerna och i analyserna har vi emellertid sökt följa samtalet, uppmärksamma teman ungdomarna själva tar upp, och fokusera områden där det uppstår förhandlingar.

Vid kvalitativa studier ska man alltid vara försiktig med generaliseringar, två fokusgrupper är dessutom ett mycket litet material. Vårt syfte är inte heller att säga något om unga kristna i allmänhet. Studiet ska snarare ses som ett pilotprojekt där vi testar våra iakttagelser i relation till tidigare forskning för att generera frågor att närmare granska i vidare studier.

Några generella iakttagelser

Innan vi närmare presenterar intervjuerna utifrån ett antal centrala teman återger vi i punktform några generella iakttagelser om samtalens karaktär och deras innehåll:

- Deltagarna söker aktivt efter ett sätt att förstå tron och att vara kristna.
- Det tycks råda en viss ”språklöshet”, detta kan tolkas som att de söker ett autentiskt språk men indikerar också en osäkerhet kring hur man ska förhålla sig till ett redan etablerat språkbruk.
- Vi ställde frågor om bibeltexter. Syftet var att se hur de tolkar dessa texter. Det blev dock inga tolkningsdiskussioner. Resultatet gick i en annan riktning då deltagarna på ett till synes oproblematiskt sätt relaterade texterna till den förståelse man ville uppnå i olika ämnen.
- Det finns en betoning på det personliga och autentiska – att avgöra sig och att leva i en ”relation” med Gud.
- Det finns en stark spänning mellan ett tänkt ideal och ett sökande efter en fungerande vardagstro.
- Kärlek är ett nyckeltema och etiken är central.
- Gång på gång uppstod en förlägenhet då samtalet närmade sig centrala teologiska teman.
- Det finns en uppfattning om utanförskap/marginalisering och en önskan om att bli förstådda.
- Kyrkan som gemenskap har stor betydelse, men det är inte självklart att de unga relaterar till den vuxna församlingen.

En individuell och autentisk tro

I den ena gruppen frågade intervjuaren om respondenterna vuxit upp i kristna familjer och om de i så fall haft en brytpunkt som varit avgörande för deras tro.⁴ En deltagare berättade då om en kris. I denna sökte sig berättaren till Gud varpå allt vände och: ”Jag fick glädje i mitt hjärta igen”. Berättelsen förefaller, för att anknyta till narrativa undersökningar, vara ”ready-made” i betydelsen att den upprepats flera gånger innan detta tillfälle. Brytpunkten framställs som en ögonblicksupplevelse, men på intervjuarens begäran om precisering framträdde istället bilden av en process: ”Alltså det börjar i X, men sen när jag flyttade hit så blev det djupare och

⁴ Frågan kan sägas förutsätta ett etablerat mönster av tillhörighet genom uppväxt och en senare avgörande erfarenhet.

djupare”.⁵ När intervjuaren sedan adresserade övriga deltagare svarade en av dem med sin berättelse. Denna framstår inte alls som lika färdigformulerad och är full av reservationer. I tonåren har berättaren hamnat i en kris och börjat ifrågasätta sin tro. Vid denna period inträffade flera händelser. Den viktigaste ägde rum på ett läger:

jag kommer ihåg bara att jag var ganska ärlig gentemot människor ... gentemot människorna där och sa lite grann att ”Ja, men jag vet egentligen inte varför jag är kristen, alltså så här varför jag kallar mig kristen, för att ja, jag känner att det är ingen skillnad på mig och, ja, de andra. Vad är det för skillnad?” Så ja, utifrån det, jag kommer bara ihåg att det var någon som bad för mig så här, och så fick jag en ... en ganska speciell så här andlig upplevelse ändå där jag kände att Gud ... ja, det är svårt att beskriva, men så här Gud blev väldigt verklig på ett väldigt så här lugnt och...

När deltagaren ombads precisera förklarade denne att hen fått förbön och att då:

var det en tjej som kom fram till mig och ja, hon, hon bad en kort bön. Eller det var så här när hon la sin hand på min arm så var det precis som att det var ... typ, det kändes som vatten så här som strömmar genom armen ut i hela kroppen. Det var ganska lugnt och stilla, men det blev väldigt tydligt för mig, för jag kommer ihåg att jag tänkte helt klart, ”Jaha, det här är verkligt”, lite så, som en liten aha-upplevelse, så här. Så det var väl startpunkten egentligen för att jag bröt mig loss från mina föräldrars tro lite grann och skapade mig något eget, någonting som var mitt.

Berättelserna följer samma mönster: En person som är uppvuxen i kyrkan upplever en kris, överlåter sig till Gud och gör en avgörande upplevelse. När upplevelsen ska beskrivas blir språket svävande och oklart. Men när man ändå försöker förklara beskrivs upplevelsen som en fysisk sensation. Denna kommer i en lugn situation och leder till en avgörande insikt.⁶ Den avslutande meningen i det senare citatet beskriver upplevelsen som en avgörande vändpunkt, eftersom deltagaren säger sig ha funnit något eget, ”någonting som var mitt”. Respondenten förklarar sedan att det är viktigt att inte bara följa med och delta i kyrkans verksamhet för att det är ”trevligt”, ”någonstans så måste det finnas något mer med ... något äkta, någonting med substans i lite grann. Det var nog det jag sökte lite grann innan tror jag.”

Samtalet i gruppen tycktes ha resulterat i ett samförstånd baserat på den antagna dikotomin mellan att ”bara vara med” och att vara med för att man har något eget och äkta, något autentiskt. Detta samförstånd bröts när en tredje person tog till orda. Berättelsen följde inledningsvis det etablerade mönstret: uppvuxen i kyrkan, kris, avgörande upplevelse. I det här fallet fick dock upplevelsen inte samma konsekvenser som i de föregående fallen, istället gled berättaren ”ifrån det här lite”. Återkomsten till tron beskrivs som en process, en ”successiv resa

⁵ Detta kan jämföras med Miranda Klavers (2013) iakttagelse om att sånger, predikningar och vittnesbörd ofta framställer omvändelsen till kristen tro som en ögonblicksupplevelse, medan intervjuer med kristna snarare ger bilden av en längre process där man steg för steg kommit att identifiera sig med en viss kyrka och dess budskap.

⁶ Jämför Anderssons artikel om Charles Finney, T B Barratt, Lewi Pethrus och Dennis Bennets andedopsupplevelser. Även de tycks treva efter ett språk för den andliga upplevelsen (2014).

där jag inte har någon specifik brytpunkt eller någonting sånt, utan det var ... ja, men goa människor som man såg som man ville vara som mycket, som färgade hur ens tro utvecklades och vad man fick för längtan och såna aspekter.” Det är uppenbart att denna deltagare vände sig mot de tolkningsmönster som erbjöds i de andra berättelserna, och då framför allt mot att tillskriva ”upplevelser” en avgörande betydelse. Framställningen kan därför ses som ett ”counter-narrative” (dvs. en berättelse som vänder sig mot det som uppfattas som en normativ erfarenhet) inom gruppen.

Om vi anknyter till Wenells avhandling och diskussionen om omvändelsens betydelse i frikyrkan kan vi notera att de intervjuade uppfattar att det är viktigt att man själv tar ställning till tron. Behovet av ett sådant avgörande finns alltså kvar trots att dessa miljöer betonar att barnen tillhör Gud. Kris och avgörelse (eller upplevelse) flyttar den troende från en nivå i det kristna livet där man bara är med till en nivå där tron blir något eget. Autenticiteten betonas alltså starkt, liksom den andliga upplevelsen. Man har inte bara avgjort sig för kristen tro, man har mött Gud. Den deltagare som protesterar ifrågasätter inte avgörelsens betydelse men skiljer avgörelsen från andliga upplevelser. I den anförda motberättelsen får etiken och det kristna livet stor betydelse, något som återkommer i intervjuerna dock utan att det som här kontrasteras mot upplevelserna.

En fungerande vardagstro

Det ovan redovisade samtalet om omvändelse mynnade ut i att en deltagare, inte den som framfört en avvikande hållning, visserligen framhöll upplevelsernas betydelse och angav att dessa stärker tron men också betonade vardagstron och etiken: ”Samtidigt som jag ... måste man hitta vardagstron också på något sätt, att det handlar inte om att Gud möter en starkt varje dag, utan att man får ha en starkt rotad kärlek ändå.” Repliken kan uppfattas som ett sökande efter samförstånd men den markerar också en spänning mellan ideal och vardag i dessa kristnas liv.

I båda fokusgrupperna kom en del av samtalet att kretsa kring vad det innebär att ha en relation med Jesus. Ordet ”relation” var genomgående ett nyckelord. I detta samtal återkom man till frågan om ideal och vardag. En deltagare sa att det handlade om att söka Guds frid och närvaro i livet. Detta gör deltagaren genom att ibland stanna upp i ett stressigt liv: ”kanske så där i en två sekunder och bara ... eller, jag vet inte, så här, på något sätt så här fästa min blick på Jesus. Och då, ja, men det blir lite som att han ger sin frid på något sätt så där. Det är så lätt ... ja, så det är nog mycket ... det är mycket hans frid jag söker på något sätt så där, och hans kärlek. Och sen att fördjupa relationen ...”. Vad relationen egentligen innebär var dock svårt att förklara. Däremot markerades att det inte handlar om ständiga andliga upplevelser utan om att ha ”stark visshet i hjärtat”, en visshet som håller även då tron testas ”genom livets alla upp- och nergångar.” Här återkom temat om att livet är besvärligt och att det kan vara svårt att leva det kristna liv man önskar.

Den andra fokusgruppen fick frågan om tron kan beskrivas som en relation med Jesus och vad det i så fall innebär. Det svar som gavs av en deltagare var:

Men alltså, vad ska man säga liksom, Jag tror på Jesus, liksom, och jag tror att vi kan snacka med honom genom heliga Anden, liksom. Så det är liksom att be till Gud och försöka ... Jag tror man kan ha relation till honom. Det är vad jag tror på liksom. Så att be att älska andra människor och göra det han vill liksom. Det är väl det jag tror är en relation med Jesus. Jag försöker men det är inte så lätt att alltid lägga tid på det liksom. ... Det är det jag försöker.

Inledningsvis angavs att relationen innebär att man talar med Jesus. Men relationen har också en etisk dimension, eftersom den ska leda till att man älskar människor och gör det Gud vill. Avslutningsvis konstaterades dock att detta inte är enkelt trots att respondenten verkligen försöker. Efter detta gick samtalet vidare med frågan om de alltid haft en relation med Jesus. En av deltagarna sa då: ”Alltså jag tror för mig var det nog under konfa-året. Men det var inte så att det kom ’pang,’ utan det var mer som smög sig på. Och sen så har man väl lite toppar och dalar. Lägger toppar.” Denna replik ledde till ett samtal om ”dalar”. En annan deltagare sa sig kämpa med att vara helt ”med på banan”, och förklarade sedan: ”jag har liksom fortfarande för många dalar, vad ska man säga. För många stunder när man känner att man inte har en så himla personlig relation med Gud, typ, eller att man ... jag vet inte vad jag menar.” Detta ledde till flera repliker och frågor. Den deltagare som gav ovanstående replik förklarade då vad ”dalar” innebär: ”Men jag tror jag inte har, det låter väldigt drastiskt kanske, tro. Alltså att man tvekar och då känner man ’å Gud ser inte mig’. Jag är så liten och obetydlig och dålig och förtjänar inte Guds kärlek, typ och”. Här tog en annan deltagare till orda och sökte samförstånd genom att korrigera den föregående talaren: ”Jag ser inte Gud, tänker jag”. Problemet tycks alltså flyttas från Gud till människan, men den talare som gav den första förklaringen markerade ändå samförstånd genom ordet ”precis”, varpå den andra deltagaren fortsatte: ”Han visar sig inte i mitt liv. Han visar sig i alla andras. Så här klassiska. Ni vet hur det är.” I detta skede gavs en längre förklaring av den person som först angav temat:

Jag tror man förväntar sig såna ... det känner jag absolut mer och mer efter konfa-året kan känna att jag är bekväm med att det inte kommer brinnande buskar här och var och att det inte är så himla stora underverk som jag är med om. Men jag har en tro ändå och att jag börjar bli trygg i min tro och kan känna att dalar och stunder då jag inte känner mig lika sedd som typ på lägren är okey. Att det inte betyder att jag inte tror. Förut kunde jag bli så här: Men Gud jag vet inte om jag tror längre. Jag vet inte vad som händer och va då, Gud ser inte mig. Jag blir inte helad när jag mår dåligt. Jag tror jag förväntat mig sådana underverk typ tror jag jag gjort. Och då har det varit typ där dalarna är där jag känt att ingen ser mig, typ. Och jag ser ingen. typ

Samtalet handlade därefter om vad det innebär att bli sedd och att se. En av deltagarna förklarade: ”Ja det är väl viktigt i vilken relation som helst med Gud eller vilken man ska jämföra med att man gör det.” Det är tydligt att relationsbegreppet, som aldrig riktigt specificeras, förstås i analogi med mellanmänniskliga relationer. I linje med detta tänker man sig att Gud likt en mänsklig vän ska lägga tid och engagemang på relationen.

Ja men, det handlar väl lite om när man är så ... när man är nere i de här dalarna, men det är ju det, och då är det ganska mycket som inte stämmer överens i livet och

det kan vara ens kompisar, eller skola, eller. Alltså det är ju inte bara relationen med Gud som inte är topp. Och då kanske man någon gång bara ”jaah men nu får du ta och fixa detta Gud!” Och då så händer det ingenting. Och då blir man ju så här. Det är som att om man pratar om en personlig relation till Gud så tänker man att man pratar och. Skulle jag prata med [en kamrat] och bara ”nu får du ta tag i det här” och så bara total ignorerar hon mig det är ju så man blir irriterad ... vi kanske inte är vänner längre eller nåt sånt där. Och det är kanske så att man inte får gensvar. Så då blir man bara, jaha men då bryr du dig inte. För man får inte svaret på det sättet som man vill ha det.

Efter denna replik gick ytterligare en deltagare in i diskussionen och modifierade samtalet teologiskt: ”Alltså svaren kan ju ibland komma liksom senare. Man ser det liksom senare. Och att man märker, typ, att ja men detta var egentligen typ för det bästa även om man inte tänker på det just när man är inne i den här situationen. Ja ... Och då kan man ju verkligen så här men efteråt kan man ju påminna sig att okey liksom...”

När de intervjuade skulle förklara vad som är värdet med att vara kristen återkom ord som relation, trygghet, mening och kärlek. Livet är inte enkelt. Det kännetecknas av toppar och dalar, kan vara fyllt av prövningar och direkta tvivel men tron ger ändå ett slags, för att anspela på Taylor, ”fullhet” (wholeness):

på något sätt tänker jag att alla människor söker efter någonting, någonting att hålla fast vid och någonting ... ja, men bara någonting så, någonting med substans, som så här fungerar på något sätt. Och jag är övertygad om att det jag har hittat i ... alltså i Gud och i Jesus, det är det som är grejen. Alltså det är det som håller. Och då, då tänker jag också att det ... ja, det finns inget annat som håller, tänker jag då också. Så att jag menar människor fyller sitt liv med mycket [...] människor fyller det med saker, man fyller det med pengar, med sex, droger och alkohol. Och det är inte det, som att jag inte längtar efter att så här ha pengar och det ... det är inte det. Alltså så där, det, det gör man också. Men någonstans så ser jag också tomheten, alltså jag ser tomheten efter att sträva ... är att sträva efter det, på något sätt. För ja, även om, ja, jag håller med vad [xxx]... precis så där, bara för att jag har Jesus så betyder det inte att mitt liv är fullt av rosa moln jämt.

En liknande tanke återkom i den andra gruppen:

Men alltså om man ändå känner att man har en personlig relation med Jesus också så känns det lite lättare. Alltså man ... det är typ ibland vissa kompisar. Jag fattar inte hur du orkar. Men alltså hur tar du dig genom det här. Då känns det så himla lätt att man har sin tro, man kan luta sig tillbaka på Jesus liksom. Och det finns ganska många som inte har den tron på det sättet. Eller typ när man gjort vissa saker fel eller så och har värsta dåliga samvetet då kan man få lägga det på Jesus. Och det är så många som inte har det. Som lägger det på sig själva. Och inte förstår att det är okey att släppa det typ. Det är väl mycket det också.

En annan deltagare sa att det viktiga är att ”Jesus älskar mig och jag ska älska andra ... Oavsett vad jag gör så är jag ju alltid älskad. Det är nog en trygghet att alltid ha det” och

konstaterade att detta nog är den stora skillnaden mot att inte tro: ”att veta att man alltid är accepterad och älskad och viktigt tror jag för mig”.

Jag tänker att Jesus ger mig också ett hopp på något sätt. Att det ändå finns godhet och att det finns ljus för att ... jag vet inte hur jag skulle orka med att världen är så himla ond om jag inte visste att det fanns godhet. Eller så här, att det fanns något större. För mig är tron också ... det ger mig hopp. Att det finns bra saker också.

Man talade också om kamrater som saknar denna trygghet:

Jo men det ... jag har ju kompis som mår jättedåligt. Och jag vet ju så här att jag blir så ledsen för att om dom bara ... dom säger att dom är troende. Men dom kanske inte ber ... ja men, förstår inte vad det innebär. Hade de lagt sitt liv på Jesus hade de mått så himla mycket bättre. Jag är helt övertygad om det i alla fall. Och det gör mig så himla ledsen att de inte förstår vad tron på Jesus faktiskt är. Det märks ju på folk mår så dåligt när man vet att dom inte känner att dom är älskade eller att dom inte är behövda eller som inte har något syfte. Skulle nog behöva lite mer Jesus.

I det efterföljande samtalet sammanfattade gruppen vad deras tro innebär med ord som ”trygghet” och ”rötter”. Därefter växlade samtalet över till ett mer traditionellt språk, än en gång med en viss genans: ”Och så är det självklart livet efter döden som skiljer. ... [*flera instämmer leder till skratt någon säger:*] ”den där detaljen ... ”.

Samma svävande resonemang återkom i den andra gruppen i ett samtal om frälsningen. Det finns en trygghet i frälsningen och att ha en relation med Jesus men ”vad den här räddningen egentligen är är också ganska, ganska diffust, ganska svårt att greppa också.” Det förefaller som att känslan av trygghet liksom upplevelsen av en ”relation” uppväger det som man uppfattar som oklart eller svårbegripligt i läran. Så även om frälsningen är svår att förstå kan den erfaras och ge trygghet: ”Gud älskar mig så mycket så att han inte vill låta någonting ont hända mig, och han bevarar mig, no matter what, även om jag dör liksom. Så tänker jag, att ja, men det är svårt att mer än så specificera”. En annan respondent anknöt och sa:

Är det ... Jag tänker i det stora hela så i slutändan så vet man ... alltså för jag tänker det här stora med att rädda det handlar om att, ja, men dels som vi pratade om innan att i och med att Jesus räddar oss så får vi en relation med Gud. Men i det eviga perspektivet är det någonting man får ... alltså det får man [skratt] se när man kommer fram, alltså när man kommer dit liksom och så där. Kommer man till en himmel? Det tänker jag absolut att man gör. Men i det slutgiltiga får man bara vänta och se och så där, samtidigt som man litar kanske lite på historier man har hört om människor som har kommit och sett Gud och sett Jesus och så där, och dött och alltså så här ... och börjat leva igen.

Om vi kort sammanfattar ser vi att det autentiska, kännetecknat av en personlig avgörelse och viktiga andliga upplevelser, tycks starkt förknippat med idén om att man som kristen har en relation i vardagen med Jesus. Denna relation ska ge frid men ska också hjälpa den troende att vara en kärleksfull människa. Problemet tycks vara både att man själv fallerar och inte ger

relationen med Gud den uppmärksamhet som man menar att den kräver, och att man uppfattar sig som ”osedd” av Gud. Det senare kan leda till en troskris både då det kan tolkas som att det är fel på ens tro och då man kan känna sig glömd. Kanske är problemet med ”toppar och dalar” särskilt framträdande i ett karismatiskt sammanhang eftersom det är en miljö som utlovar Guds närvaro och hjälp. Idealet för ett kristet liv tycks vara den intensiva och täta gemenskap som deltagarna har t.ex. på läger. De inser dock att livet inte alltid kan bestå av sådana ”toppar” men dalarna skapar ändå ett trovärdighets- och relationsproblem. Om man uppfattar att Gud inte ser, eller man själv inte ser Gud i sin vardag, så blir man besviken på Gud som relationspartner och kan känna sig förbisedd. Detta är dock ett starkt påstående varför det ofta vänds mot individen, dvs. om relationen inte är som den borde vara så är det nog mitt fel.

Frälsningen motiveras helt utifrån trons positiva effekter i personens liv. Vid ett tillfälle frågade vi hur de definierar frälsning och fick svaret ”som förlåtelse”. Detta kunde sedan i sin tur förklaras med en hänvisning till det traditionella uttrycket ”förlåten för sina synder” men också med att man kan ”lägga det man tycker är jobbigt på Jesus”. Synd blev i den vidare förklaringen närmast liktydigt med ”det som är jobbigt”. Människans problem är då inte främst skuld utan det som av individen upplevs som tungt.

Att vara en god människa

I samtalen framkom att vardagstro inte bara handlar om att upprätthålla relationen med Gud, att se Gud i sitt liv och att uppleva sig sedd av Gud. Man vill också vara kärleksfulla människor. I en avgörelseberättelse gavs följande beskrivning:

Ja, det betyder att ... ja, det är svårt att förklara, men att man kan typ känna typ hans kärlek i sig. Att man blir en bättre människa helt enkelt. Att man kan typ se på folk på annat sätt. Innan när jag hade typ den känsla i hjärtat så kunde jag inte se på folk och typ ha en medkänsla eller så. Man var bara helt ”Ja, okej, whatever. Folk lider svårt, så att det...”

Berättaren förklarade att ”jag tror att jag finns här på jorden för att jag ska göra vissa saker som Gud vill att jag ska göra så ... Och det, det jag vet än så länge att hjälpa människor är det först liksom att jag kan göra. Och om jag inte har kärlek för människorna, så hur kan jag hjälpa dem? Så ja, det är det.”

När intervjuaren frågade gruppdeltagarna hur de förklarar sin tro för andra blev svaren till en början svävande. Detta kan bero på att detta var ett av få tillfällena i samtalet då man orienterar sig mot mer traditionella formuleringar:

Nej, men jag skulle säga att det handlar om ... ja, men det handlar om att jag tror på ... jag tror på en gud, och jag tror att han älskar oss. Och jag tror att han skickade sin son Jesus till jorden för att dö för oss för att vi ska kunna få ... ja, men så här, bli räddade liksom, eller vad man säger, kunna leva ... leva bra även ... även efter detta livet så. Och att det är någonting som ger, ja, men som ger mening utöver det vanliga. Det finns annat som ger mening också, men det här är större liksom. Så ska jag låta dem ställa frågor.

Detta gav medhåll i gruppen. Samtalet kom sedan att handla om ”det andra” som ger mening. Den citerade deltagaren sa då att livet är fullt av andra meningsgivande inslag, men växlade sedan över till att betona att evighetsperspektivet förstås är viktigare. Runt detta uppstod samförstånd och de övriga bekräftade att evighetsperspektivet är överordnat allt annat meningssökande.

Samma tendens återfinns i repliker från den andra gruppen i samband med att man samtalande om ett bibelord:

Men jag tror egentligen att det största är, det är ganska *straight forward*. Jag tror att liksom att det är inte livet på jorden vi egentligen är menade till. Vi är menade till ett evigt liv med Gud. Och jag tror det är ganska enkelt att enda vägen dit är ju genom Jesus liksom. Det står ”den som tror ska bli räddad liksom”. Jag tror, det kanske finns säkert något mer men det där att vi ska få en lugn plats att vila på, en klippa i vår vardag liksom, säkert något sådant också. Men jag tror att det största är att vi får evigt liv med Gud

Samtalet gick vidare med att en deltagare slog fast att en nästan större sak än det eviga livet är att: ”sprida kärlek och vara god mot folk eller få folk att må bra i helhet”. Gruppen reagerade dock med ett förskräckt nej när intervjuaren frågade om kristna är mindre egoistiska än andra. Detta ledde över i ett samtal där man påpekade att man kanske i stället är medveten om sin egoism.

När intervjuaren återkom till frågan om hur man ska förklara vad det innebär att vara kristen svarade en deltagare: ”Jag skulle säga att det är mycket att ge vidare och bidra”. När intervjuaren bad om precisering följde denna förklaring: ”Både som människa och för andra och för samhället. Det behöver inte vara bara att vi ska sprida Guds ord utan, jamen, att det ska vara bra samhälle. Och att man kan påverka det på något sätt.” En annan fyllde i och sa att det kanske handlar om att vara ”mer förlåtande än vad andra är” och modererade sedan sig själv med ”på gott och ont kanske” och sedan ”att man tänker om Gud kan förlåta då kan jag också förlåta.” En annan deltagare knöt an till meningsfrågan och talade om att ”göra skillnad”. Detta ledde över i ett längre inlägg om kärlek:

för mig är kristen tro att man verkligen ska försöka älska alla runt om sig. Alltså även om det är jättesvårt ska man försöka liksom anstränga sig för att behandla alla lika verkligen vara mindre fördomsfull. Sedan kanske det finns sådana människor som man inte klarar av, men det gör ju verkligen det, men så ska man ändå försöka, men ja, då kanske det räcker med att man ber för denna människan en extra gång och eller ber att man ska klara av denna människa /*skratt från gruppen*/. Att man inte blir den här som direkt hugger och liksom så fort man hör att nån snackar skit om den här människan. Att man liksom hugger tag på en gång och spinner vidare. Utan att man kanske säger ”ja men hon kanske känner så här”, ”tänk om han har det jobbigt där”. Man liksom försöker se det ur andra synvinklar och då gör det just för att man vet att Jesus älskar den här människan och han eller hon är egentligen ... /*skratt* / även om jag inte tycker det. För mig handlar det mycket om kärlek.

Gud är den som förlåter, därför ska man också förlåta. När intervjuaren frågade om Jesus betydelse kom ett liknande svar: ”Just att jag får lite mer förståelse för andra människor, tror jag. Att jag blir lite mer, vad ska jag säga, lite mer tålmodig kanske med andra människor.” Efter denna replik kom en annan deltagare in med ett mer traditionellt, teologiskt språk: ”Alltså ... om man typ är kristen då tror man ju på liksom att Jesus har dött för oss och återuppstått och allt det där ni vet ... Ni har ju koll / *skratt* /”. Denna deltagare knöt därefter an till temat om kärlek kanske för att söka samförstånd. Kärleken domer inte andra:

Jesus sa ju att det viktigaste, det största budet är att ni ska älska Gud och älska andra som er själv. Det är väl det som jag liksom skulle lägga liksom som jag skulle betona. Det handlar om att älska ... som ni säger alltså ... även om jag liksom tror på Jesus är jag ingen perfekt människa liksom. Det kan ju hända att man råkar döma någon ibland. Jag försöker liksom mitt bästa att älska folk liksom och det är det jag skulle förmedla att det handlar om liksom egentligen bara om att Gud är god, du ska älska honom, han har skapat massa människor och de kan göra massa olika grejer, bra eller dålig, men du ska ändå älska dem för att visa dem hurdan Gud är.

När intervjuaren sammanfattade och påpekade att relation är nyckelordet både när man talar om sin tro och hur man ska förhålla sig till andra påpekade en av deltagarna att det även gäller relationen till sig själv.

Gång på gång återkom nyckelordet kärlek. När man i en grupp ombads reagera på bibeltexten i Rom. 12:1-2,⁷ sa en deltagare att texten handlar om att man inte ska rätta sig efter andra: ”Alltså sprida kärlek. Istället för att anpassa sig efter vad samhället tycker och tänker om saker och ting så ska man gå lite emot det. Vara lite rebell och sprida lite mer kärlek.” När de sedan diskuterade vad ”världen” betecknar i texten sa en deltagare: ”ja men ... det kan vara typ om man faller för världens åsikter om typ mig, ’du är inte bra, du är inte unik, tro inte att du är nått’ och så här. Sådana grejer som kan påverka ens självbild och hur man ser på sig själv.” En annan fyllde då på med ”prestationsångest”, en annan med ”rasism”, ytterligare en med ”begäret efter pengar”, och slutligen sa en deltagare ”dom som ser ner på andras värden som människa”. Den av deltagarna som oftast anknöt till ett traditionellt språk la då till: ”Sånt som leder en inte ... sånt som leder en bort från Gud och som gör att man älskar andra mindre. Egentligen det är det som är basen liksom. Så allt som tar en bort från det är det som man ska hålla sig ifrån.”

När intervjuaren frågade om deras syn på samhällsengagemang så svarade de med att tala om att hjälpa utsatta människor: fattiga, prostituerade, de som är utsatta för människohandel, nyanlända invandrare. Man betonade att kyrkan ska ”gå ut” och hjälpa människor. Man talade också om att vara engagerad i sina vänner, vara lyssnande och tillgänglig. Hela tiden återkom de dock till att uppgiften förstås också är att berätta om Jesus. Det fanns en återkommande spänning i svaren mellan uppgifterna ”att vittna” och ”att sprida kärlek”. I den ena gruppen tog

⁷ ”Därför ber jag er, bröder, vid Guds barmhärtighet, att frambara er själva som ett levande och heligt offer som behagar Gud. Det skall vara er andliga gudstjänst. Anpassa er inte efter denna världen, utan låt er förvandlas genom förnyelsen av era tankar, så att ni kan avgöra vad som är Guds vilja: det som är gott, behagar honom och är fullkomligt.” (Rom 12:1-2)

samtalet en ny vändning när en deltagare sa att kyrkan ska gå emot normer i samhälle och nämnde exempel som strävan efter pengar och välbetalda arbeten.

När samtalet växlade över till kyrkans roll i samhället betonades att den ska vara synlig. Det ska vara tydligt vad kyrkan står för, att den inte är en ”fördomsfylld plats” utan ska ”välkomna alla”. En deltagare sa dock att kyrkan inte alltid är kärleksfull och öppen. En annan att man kanske inte alls älskar alla i kyrkan. En deltagarna förklarade sedan och tog HBTQ frågor som exempel:

jag tänker typ kanske HBTQ-frågor är många som säger att det är klart de får vara som de är men vi tycker inte de ska leva ut sin homosexualitet till exempel om man är homosexuell. Och det är det ju vissa här i [X-kyrkan] som tycker att man inte ska leva ut. Vi viger ju inga eller om det fortfarande är så. Det var i alla fall så förut. Och det bidrar inte direkt till att ... så typ jag tror att många här i alla fall tycker att HBTQ-frågan är viktig och att vi vill inkludera alla vilket gör att det ganska svårt när jag säger att jag tycker det är okey... du är älskad lika mycket i alla fall och du är välkommen till kyrkan och så när de kommer dit så möter de någon som säger i min familj sa vi faktiskt så här. Det är lite svårt. Man jobbar lite mot varandra för att kanske vissa har vissa åsikter. Så det blir lite klurigt när man är i en kyrka där man ska acceptera allas åsikter men allas åsikter accepterar inte alla. ... förstår ni hur jag menar? / *instämmande* /

Denna kommentar gjorde att intervjuaren påpekade att det alltså inte är en fördom att kyrkan inte är öppen och välkomnande för alla. Deltagaren förklarade då att fördomen består i att man tror att alla kristna resonerar på samma sätt.

Betoningen på kärlek och förståelse gör att man har problem med det man uppfattar som ”regler”. I den ena gruppen sa en deltagare att kyrkan de tillhör är stor och att det kan finnas ”ganska många olika åsikter också”. Detta är dock accepterat: ”Folk får tycka så här: Vi är många, tycker olika. Accepterar, typ.” Olikheterna framställdes i samtalet som en tillgång även om man också anar att alla olika ståndpunkter inte riktigt kommer till tals. Man gick sedan vidare och sa att det sammanhållande centret är ”Jesus älskar dig” och ”Kom som du är! Ja, typ, ja, man behöver inte va på nåt ett speciellt sätt. Liksom va som du är. Det är nog, kom som du är. Så blir man accepterad typ.” När samtalet gick vidare kom dock en viss moderering från en deltagare som sa: ”Ja ... vi har ju alltid åsikter om det andra gör. Det är inte annorlunda på så sätt liksom. Vi är inte fria från det.” Det ledde till att intervjuaren frågade om det finns en gräns för accepterandet. En lyfte då fram att det skulle vara det som förstör gemenskapen och nämnde att någon är otrogen.

Sammanfattningsvis: Tron för de intervjuade ungdomarna har en tydlig etisk sida. De söker trygghet, meningsfullhet och kraft. Men denna kraft syftar inte i samtalen till att ge dem ett framgångsrikt liv. Istället vill man hjälpa andra att leva goda och kärleksfulla liv. De uttrycker en medvetenhet om att detta är svårt och att det ställer krav på dem att leva annorlunda. Kärleken betraktas som kärnan i det kristna budskapet. De kan se att regler kan ha en positiv funktion. Dessa kan fungera som ”ett staket” som hindrar dem från att göra destruktiva saker. Men i grunden motiveras etiken utifrån kärleken och då finns det knappast motivation att uppehålla traditionella moraliska regler som t.ex. gränsdragningar mot homosexuella.

Önskan om att förstå och att bli förstådd

Ungdomarna vill alltså förmedla tron och det eviga livet genom ord, genom att sprida kärlek och genom att "få folk att må bra". På frågan vad deras kompisar kritiserar kyrkan för blev svaret omedelbart: "reglerna". När man specificerade var ett svar: "typ frågor som homosexualitet och kanske ...". När intervjuaren bad om ytterligare precisering blev svaret:

För då finns det ofta sån uppfattning av att går man i kyrkan och så, så får man inte göra massa saker. "Då vill jag inte ha det här, jag behöver inte det här om jag inte kan leva hur jag vill." Jag tror det är ofta så folk kan tänka.

Här spekulerade deltagarna om vad "de andra" tycker. Spekulationerna går från regler till "konstigheter":

ja, jag tänker att folk kanske har en ... ja, en speciell bild av kyrkan på det sättet att det känns så här gammalt och tråkigt lite grann, alltså så här, det kan vara den bilden man har. Jag tror ... det är ändå människor som man har sett komma till tro liksom, de blir förvandlade på ett sätt så här. Och de tänker nog så, "Oj, men så här trodde inte jag att det var i kyrkan", så här att man kanske har fått en dålig bild av det någonstans, kanske ens ... ja, människors föräldrar kanske har haft en dålig bild av kyrkan, och då har de lärt sig att "Kyrkan, det är en konstig plats med konstiga människor som gör konstiga saker och tillber en gud som inte finns".

Det kan, förklarade en respondent, se konstigt ut när folk lovsjunger med lyfta händer. Dessutom kan språket i kyrkan framstå som internt. En annan deltagare hänvisade till en erfarenhet där någon följt med till kyrkan och reagerat positivt på hängivenheten. En respondent sökte knyta ihop genom att säga att kyrkan har en egen kultur som nog kan upplevas främmande. Samtalet växlade sedan över till att kamrater kan reagera på själva det faktum att man över huvud taget tror på Gud, eftersom detta framstår som ologiskt. Den som sa detta kopplade sedan an till det föregående temat och sa att känslan av att tron är ologisk läggs ihop med negativa erfarenheter av att ha blivit dåligt bemött i kyrkan. När intervjuaren bad talaren utveckla tråden om det ologiska följde en replik som utgick från traditionella formuleringar:

Hur logiskt är det att det finns en gud som älskar oss, och han, han lät sin son lida och dö för att vi ska ha det bra. Om han då ändå är allsmäktig och kan göra det med ett [knäpper med fingrarna] fingerknäpp, vad är det för tyrann som offerar sin son så? Men samtidigt är det ... det var så det skulle ske, och det var det som behövde ske. Och det är det yttersta, eller är verkligen ett tecken på kärlek, så det är verkligen, verkligen ett statement också. Så det...

Taylor säger att troende i dag vet att det finns andra sätt att förhålla sig till livet och att människor kan vara nöjda med dessa alternativ. Jessica Moberg talar om att alla är tvivlare, eftersom man alltid vet att det finns konkurrerande synsätt. Detta blev tydligt i det samtal som följde på repliken ovan:

Nej, men det där, det är det jag är övertygad om, skulle jag säga. Och då, då tror jag på det, för jag kan inte se ... Jag kan inte se att Big Bang skulle föda liv eller så här, ändå ... Man har ändå läst mycket om annat, och då tänker man att det är ganska ologiskt och ganska oförklarligt i helheten. Och då har vi ändå någonting här som man ändå ser, det är folk som blir helade och det finns ... det finns väl ändå ... det finns ändå så mycket som tyder på att det är rätt eller som liksom bevisa att det ... att det är sant liksom. Och det är väl den logiken som för mig ... eller har övertygat mig, eller vad man säger

I den andra gruppen var spänningen i förhållande till omgivningen en självklarhet. Deras tro utmanas av kompisar och andra sammanhang. Alla berättade hur de får mothugg om de talar om sin tro. Och de möter ständigt fördomar mot kristna: ”Man är homofob, man vill inte dricka.” De återkom till bilden av kristna som ”tråkiga”. När kompisar inte uppfattar dem som tråkiga blir deras tolkning ”att du är inte så kristen”. ”Det är så många som tänker på kyrkan som en fördomsfylld plats alltså gentemot andra. Och det är egentligen tvärtom mot vad det är.”

Dessa ungdomar står alltså kvar i väckelserörelsernas självförståelse. Det kan tyckas paradoxalt då de värderingar de lyfter fram i hög grad är de som allmänt betonas i Sverige såsom kärlek, att alla ska bli accepterade som de är, personligt välmående och omsorg om svaga. Det kan kanske förklara varför de tolkar konflikten i hög grad som fördomar. Men de tycks samtidigt mena att samhället i praktiken inte tillåter människor att vara som de är. Den samtid de möter uppfattas som mycket prestationsinriktad och kärlekslös. De anser sig möta en rad falska föreställningar om vad man måste äga, göra och uppleva för att leva ett helt liv. De berättar också om att de möter människor som har det svårt och behöver olika former av stöd. Samtiden kan alltså beskrivas i ganska negativa termer.

Kyrkans betydelse

På frågan om vad kyrkan betyder gavs svaret: ”Gemenskap. Att man kan tro på samma sak och hjälpas åt om man har frågor och så, hjälpa varandra och utveckla”. Den svarande exemplifierade med lovsången och den gemensamma tillbedjan samt smågrupper ”när man kan prata om sitt liv och få hjälp. Olika perspektiv på saker och ting och så”. Man nämnde vidare mångkulturaliteten och det sociala engagemanget som utmärkande för den kyrka man är med i. Det är, sas det, en kyrka som satsar på människor och t.ex. hjälper dem att utveckla ledarskap. Kyrkan spelar över huvud taget en stor roll för de intervjuade.

I gruppen med lite yngre deltagare var det olika former av samlingar för ungdomar eller unga vuxna som har störst betydelse: ”Att vi får träffas varje onsdag är ganska ... det är ganska bra!”; ”Så många vänner man har fått genom onsdagsgruppen det är helt sjukt”; ”Ja alltså, man ska inte underskatta onsdagarna ... att få komma hit, ta det lugnt och ha ett kärleksfullt ställe. För det är något jag tycker vi har väldigt mycket. Det är väldigt chill och det är något jag behövt i min vardag. Det är liksom inte att underskatta”. Denna grupp uttryckte en viss distans till församlingen i sin helhet. De talade ofta om församlingen i tredje person. Det är inte ”vi” utan ”dom”. Identiteten verkar primärt vara knuten till ungdomsgruppen. De gav samtidigt en relativt positiv bild av församlingen. Det är en plats där alla är välkomna och den syns i samhället.

Det som stöder de unga i denna grupp är det sammanhang där jämnåriga möts. Här är de sedda och bekräftade och här får de erfarenheter av Guds närvaro. Den ultimata formen för detta är lägren.

Sånt är bra ... och typ lägre. Det är bra och dit är ganska bra att ta med kompisar som är otroende ... eller "otroende"? Nä men, som inte är troende. Det är väldigt härlig stämning och miljö. Och även om man inte tror så kan man tycka att andakterna och kvällsmötena är mysiga och det är viktigt att höra.

Det finns en viss spänning beträffande om gemenskapen står för ett normsystem som stöder eller begränsar dessa ungdomar. Det finns antydningar om att kyrkan ger ungdomarna kravbilder som det är svårt att leva upp till, som att läsa Bibeln varje dag, att kunna svara på kompisarnas kritiska frågor, att älska andra och att "överlämna sig helt till Jesus". Dessa kravbilder speglar i hög grad det som informanterna själva önskar och skulle därför kunna ses som ett positivt tryck att röra sig i önskad riktning. Men det ställer också frågan om gemenskapen blir en trygg plats som accepterar dem som de är eller om den ifrågasätter om de är tillräckligt bra kristna? De ser också risker med att kyrkan uppehåller regler som gör att vissa inte känner sig hemma t.ex. kring alkohol. Det finns med andra ord en insikt om gemenskapens stora betydelse men det saknas en djupare reflektion om vad som krävs för att en gemenskap ska bli en miljö som formar dem i önskvärd riktning. Hur formas en miljö som både ska acceptera en person som den är och som vill stödja en person att mogna, bli kärleksfull och därmed förändras?

Diskussion

Vår presentation av intervjuerna utgör med nödvändighet ett utdrag och en sammanställning som skapar en ny "text". Vi tolkar materialet och tycker oss se mönster som kanske inte är uppenbara för deltagarna själva. Vi är medvetna om detta och om den risk ett sådant förfarande innebär. Vi har försökt möta denna risk genom att presentera materialet relativt utförligt och genom att återge flera längre citat. Syftet har också varit att låta rösterna höras, eftersom den förhandling vi intresserar oss för inte bara blir synlig i innehållet utan även i tvekan, omtag, sökande efter ord, replikskiften där man söker samförstånd m.m.

En tydlig tendens i materialet, som sammanfaller med Taylors teser och Smiths undersökning, är betoningen på det personliga och autentiska. De unga motiverar sin tro utifrån det som Smith och Denton talar om som dess terapeutiska funktion. Tron skapar en känsla av välmående genom att den ger mening, trygghet, personligt värde, etc. Ett fokus på det personliga och autentiska leder dock inte till en entydig individualism. Så framstår gemenskapen som viktig för upprätthållandet av ett kristet liv i en sekulär kontext.

Wenell (2015) visar hur den form av ungdomsarbete som premieras i de väckelsekristna miljöerna accentuerar omvändelsen som en emotionell upplevelse. Detta anslag är i linje med det sökande efter autenticitet som Taylor anser kännetecknar dagens västerländska samhälle. Flera av respondenterna anknyter till denna modell genom att tron blev "deras egen" eller "äkta" då de genomgick en fas av kris, överlåtelse och upplevelse. Det rör sig inte om en traditionell

omvändelse där någon kommer till tro eller får sin synd förlåten. Istället betonas upplevelsen och den överlåtelse som denna leder till. Alla de intervjuade ungdomarna tyckte dock inte att modellen förklarade deras erfarenheter.

Vi noterar också att de intervjuade, då de söker efter ord för att uttrycka sin personliga tro, sällan använder sig av vare sig Bibeln eller traditionella kristna termer. Detta kan tolkas som ett uttryck för att finns en osäkerhet om hur Bibeln och traditionella övertygelser ska förhandlas i den nuvarande kontexten. Ulla Moberg säger i sin avhandling att pingstvännen kan växla över till ett traditionellt språkbruk när de talar om tron. Detta finner vi få exempel på i vårt material. Det framstår istället som att tron främst beskrivs i immanenta termer utifrån dess positiva effekter i ungdomarnas liv. Relationen med Gud beskrivs som till en vän eller liknas vid andra mellanmännsliga relationer. I flera fall uttrycker man sig svävande eller markerar ett slags genans inför traditionella uttryck. Det tycks alltså finnas fog för antagandet om en tilltagande ”språklöshet” i dessa rörelser.

Vår undersökning stöder också tesen att ungdomar starkt förknippar tron med moral. Att vara kristen handlar om att vara god och om att älska. Men de är medvetna om att detta är svårt då det kräver personliga uppoffringar och mod att stå upp för utsatta människor. De moraliska utmaningarna handlar inte främst om att kunna leva upp till förväntade regler. Respondenterna talar snarare om ett slags dygdeetik och betonar vad de vill ska känneteckna deras karaktär.

De intervjuade betonar alltså att den kristna tron handlar om att var kärleksfull, förlåtande och omsorgsfull. De vill älska så som Gud älskat dem i Jesus Kristus. Att beskriva detta som ”en moralisk religion” (Smith och Denton) kan därför tona ned det spänningsfyllda i de ungas moral. Ska man ta deras egna berättelser på allvar är det bättre att tala om en efterföljelseetik, eftersom de vill ”bli som Jesus”. Men som Wenell påpekat i sitt studium är det inte helt klart om det är den autentiska erfarenheten (omvändelsen) som ger ett nytt hjärta och leder till att de blir mer kärleksfulla eller om det handlar om social formation, träning och personliga viljebeslut.

Respondenterna talar inte om sitt samhällsengagemang i termer av föreningsliv och demokratiska strukturer, istället handlar det om ett personligt engagemang i andra människor. De grupper vi intervjuat tycks därmed ha en delvis annan uppfattning än de ungdomar i Equmeniakyrkan som Zackariasson studerat. Ungdomsarbetet betraktas inte som en föreningsaktivitet genom vilket man kan kanalisera sitt samhällsengagemang. Istället deltar man i den löpande verksamheten och olika typer av aktiviteter för att umgås med vänner och söka ett slags välmående. Sammantagen kan detta förstås som att individen ska formas för att kunna engagera sig i andra människor på ett kristet sätt och kunna upprätthålla relationen med Jesus i en ofta ansträngd vardagsverklighet. Men i ett fördjupat studium skulle man kunna undersöka om dessa gemenskaper har en större demokratisk potential än deltagarna själva uttrycker t.ex. genom att de tränar demokratiska ”dygder”.

Till skillnad från de ungdomar Smith och Denton undersökt ger inte våra respondenter uttryck för en deistisk gudsbild. Istället förväntar de sig att Gud är aktiv, att Gud ser dem, lyssnar på dem och svarar på deras böner. Ett viktigt tema i samtalen var dock den trons kris som kan uppstå i en karismatisk kontext när erfarenheterna inte stöder en sådan verklighetstolkning. I intervjuerna talar deltagarna om livet som en kamp som kännetecknas av en växling mellan toppar och dalar. Men de söker ett moget förhållningssätt där de inte är

beroende av att alltid få omedelbar bekräftelse på Guds närvaro. Ingen tänker dock att en mogen tro handlar om att sänka förväntan på Gud som aktivt engagerad i deras liv. Även en sådan tro behåller i deras förståelse en stark förväntan på att Gud är närvarande och aktiv.

De unga ger, som vi nämnt, tydligt uttryck för gemenskapens betydelse för tron. De behöver den typ av stöd som Jessica Moberg beskriver i sitt studium. Man har strategier i vardagen (mikroplanet) men är också starkt beroende av stöd från gruppen och den organiserade verksamheten (mesoplanet). I den ena gruppen finns dessa stödstrukturer i församlingen i sin helhet, genom handlingar som lovsången och genom att man får vara del i en miljö som uppmuntrar personlig utveckling och gåvoupptäckande. I den andra gruppen handlar det om ungdomsgruppens gemenskap och andlighet. Här finns en utmaning kring hur dessa unga ska integreras i den större församlingen.

En miljö med stark betoning på en personlig och hängiven tro i gemenskap är sannolikt sammanbunden med praktiker för det gemensamma livet. Men vi konstaterar en ganska stor omedvetenhet kring vad goda stödstrukturer och strategier är i så väl den egna vardagen som i kyrkans gemenskap. Ungdomarna söker stöd för tron främst i det inre och har ingen tydlig uppfattning om betydelsen av yttre stödstrukturer. Det finns därmed en risk, som Wenell påtalat, att dessa aspekter av den kristna tron förflockas. De behöver, menar han, förankras i en teologisk kontext som tar de affektiva såväl som de kognitiva aspekterna av tron på allvar (Wenell 2017). Praktikerna behöver helt enkelt bli föremål för teologisk analys och reflektion. Här finns behov av djupare forskning. En begränsning i fokusintervjuerna är att samtalen lägger fokus på ungdomarnas förståelse och tankar om tron. Vår pilotstudie skulle behöva kompletteras med studier som också inkluderar analyser av livsstil och praktiker. Ta en viktig praktik som lovsång: Lovsångens betydelse för den enskilda personen är något som den ena gruppen återkommer till vid upprepade tillfällen men som aldrig kom upp i den andra gruppen. Vilka andra stödstrukturer finns som inte kom upp i samtalen och vilken betydelse har de?

Hur ska de samtal vi redovisar förstås? Ska de processer vi tycker oss se i vårt material uppfattas som en nödvändig omförhandling som har positiv potential men som behöver fördjupas genom en starkare medvetenhet om historien vi är en del av (Taylors mer liberala kristendomstolkning), eller är den djupt problematisk därför att vi riskerar förlora teologiskt djup och kamp för rättvisa (katolske konvertiten Smiths bedömning *Soul Searching*). I relation till båda dessa synsätt är det, menar vi, viktigt att beakta den särskilda kristendomstyp vi beskrivit med termer som evangelikal och karismatisk, särskilt så i en skandinavisk kontext. I vårt material ser vi en förening av det djupt personliga med tät gemenskap. Det finns en beredskap att se kritiskt på det omgivande samhället utifrån den egna tron och erfarenheten. De intervjuade söker en fördjupning där de allt mer kan lära sig älska andra och vara goda människor. Allt som allt betyder det att dessa unga inte helt passar in i de mallar som presenteras i de amerikanska undersökningarna. De står i en pågående förhandling och spänning mellan olika perspektiv och världar. Det kan från en sida resultera i osäkerhet kring den egna positionen och att de brottas med hur den egna traditionens språk ska användas ("språklöshet"). Från ett annat perspektiv kan detta ses som en kreativ position som skapar möjligheter för förnyelse och fördjupning. Det finns därför goda skäl till fortsatta och fördjupade studier av dessa grupper och vad som händer med denna typ av religiösa gemenskaper i ett föränderligt Skandinavien.

Litteraturlista

- Andersson, G. (2014). "To Live the Biblical Narratives: Pentecostal Autobiographies and the Baptism in the Spirit". *PentecoStudies*, 13(1), 112-127.
- Bamberg, M. G. W. and Andrews, M. (red.) (2004). *Considering counter narratives: narrating, resisting, making sense*. Amsterdam: J. Benjamins
- Cromdal, J. (2009). "Handlingars konsekvens och tolkningars relevans: Om deltagarorientering inom konversationsanalys". I A. Sparrman, J. Cromdal, A-C. Evaldsson, V. Adelswärd (red) *Den väsentliga vardagen: Några diskursanalytiska perspektiv på tal, text och bild*. Stockholm: Carlssons (s 39-73).
- Franzén, Bert (1991). *Guds försprång: om barnen och Guds rike*. Örebro: Libris
- Klaver, M (2013). *This is my Desire: A Semiotic Perspective on Conversion in an Evangelical Seeker Church and a Pentecostal Church in the Netherlands*. Amsterdam: Vrije Universiteit
- Moberg, J. (2013). *Piety, intimacy and mobility: a case study of charismatic Christianity in present-day Stockholm*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet och Huddinge: Södertörns högskola, 2013.
- Moberg, U. (1998). *Språkbruk och interaktion i en svensk pingstförsamling: en kommunikationsetnografisk studie*. Diss. Uppsala: Univ.
- Smith, C. and Denton, M.L. (2010). *Soul searching: the religious and spiritual lives of American teenagers*. New York: Oxford University Press.
- Tangen, K-I. (2009). *Ecclesial Identification beyond Transactional Individualism? A Case Study of Life Strategies in Growing Late Modern Churches*. Diss. Norwegian School of Theology, Oslo.
- Taylor, C. (2007). *A secular age*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press
- Wenell, F. (2015). *Omvändelsens skillnad: en diasporateologisk granskning av frikyrklig ungdomskultur i folkkyrka och folkhem*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Wenell, F. (2017). "En pentekostal ekklesiologi om hållbar utveckling" i Josefsson, Ulrik och Magnus Wahlström (red.). *Teologi för hela skapelsen: En studie om teologiska grunder för engagemang i miljö och samhälle*. Alvik: Institutet för Pentekostala Studier. 51-69.
- Zackariasson, Maria (2016). *Gemenskapen: Deltagande, identitet och religiositet bland unga i Equmenia*. Stockholm: Molin & Sorgenfrei, 2016.
- Öberg, S (2012). "När nådens ordning brister — om unga medlemmar som lämnar sin gemenskap i Pingstförsamlingarna". I Alvarsson J-Å (red). *Pentekostal barn- och familjeteologi - Rapport från ett forskningsprojekt på IPS 2011-2012*.

Andersson, Greger (1958), professor vid Örebro universitet och lärare vid Örebro Teologiska Högskola. Greger.andersson@oru.se

Spjuth, Roland (1956), docent, lektor i systematisk teologi vid Akademi för ledarskap och teologi. roland.spjuth@altutbildning.se

Wenell, Fredrik (1971), teol dr, lektor i systematisk teologi vid Akademi för Ledarskap och teologi, fredrik.wenell@altutbildning.se